

Юношева Тетяна Володимирівна,

науковий співробітник

відділу початкової освіти ім. О. Я. Савченко

Інституту педагогіки НАПН України,

yunosheva.t@gmail.com

ФОРМУВАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ РИС СВІДОМИХ ЧИТАЧІВ У РОБОТІ НАД МЕДІАТЕКСТАМИ

Ключові слова: медіатекст, свідоме читання, навички медіаграмотності.

Проблеми формування у молодших школярів навичок правильного, виразного і свідомого читання перебували в полі наукової уваги педагогів минулого і сучасності. Серед них К. Ушинський, В. Сухомлинський, Д. Ельконін, О. Савченко, Г. Кудіна, М. Соловейчик, В. Мартиненко та ін. Сформованість і вдосконалення цих навичок безперечно в усі часи забезпечували успішність здобувача освіти на різних етапах навчання. Але на сьогодні перед учителем і зростаючою особистістю постають нові освітні задачі, зумовлені тенденціями світового прогресу і впливом технологічних трансформацій. Одним із таких глобальних і новочасних напрямів, що потребує формування і розвитку актуальних для часу якостей у школярів є медіаосвіта.

Дослідниця проблеми С. Кость у праці «Теоретичні поняття і терміни медіаосвіти» [1] пропонує таке визначення ключової дефініції: медіаосвіта (media education) – процес навчання і розвитку особистості за допомогою і на матеріалі засобів масової комунікації (медіа) з метою формування культури спілкування з

медіа, творчих, комунікативних здібностей, критичного мислення, умінь інтерпретації, аналізу та оцінки медіатексту, формування різних форм самовираження за допомогою медіатехніки.

Розвиток медіаосвіти і набуття учнями навичок медіаграмотності передбачають появу новітніх технологій, впровадження новацій відповідних запиту сьогодення. Здобутки людства у сфері медіаосвіти дозволяють отримати базовий інструментарій для розуміння значення медійного світу і вмінь використовувати свій навчальний досвід. Визначальною умовою успішної взаємодії в медіапросторі є формування у школярів навичок роботи з медіатекстами. Сам термін *медіатекст* є відносно новим, а оскільки технологічний прогрес надзвичайно стрімкий, то його використання постійно розширює свої межі. Нині, напевно, не залишилось жодної сфери життя, яка б не зазнала впливу засобів масової інформації. Тому робота над здобуттям відповідних знань, розвиток перспективних навичок і набуття необхідних для часу якостей здобувачів освіти є актуальним завданням для сучасної школи.

Для нашої проблеми дослідження важливою видається сутність поняття медіатексту. Її розкриття допоможе спрямувати нашу увагу на ті аспекти, які вважаються важливими в роботі над новими якостями читача.

У своїй публікації І. Бондаренко окреслює зміст терміну так: «Медіатекст – це інтерактивний, багаторівневий текст, який об'єднує в єдине комунікативне ціле різні семіотичні коди (вербальні,

невербальні, медійні), а також демонструє відкритість на змістовному, комунікативно-структурному та знаковому рівні» [2, с. 20].

Сьогодення диктує необхідність формування навичок для досягнення високого рівня ефективності, таких як: швидкість реакцій, спроможність вирішувати відразу кілька задач, критично оцінювати інформацію і миттєво надавати зворотній зв'язок. Проте важливо не втратити функціонал для нарощування інтелектуального потенціалу учня, який виступає фундаментом для формування рис свідомої особистості. Більшість людей інтуїтивно розуміє феномен *свідомість* як такий, що напряду пов'язаний з *інтелектом* особистості. Оскільки для читацької діяльності осмислення є основною якістю, то для нас є важливим спрямувати увагу на усвідомленість читання. Описуючи методичні особливості навчання читання молодших школярів, Т. Білявська зазначає суть поняття *свідоме читання*: «Учень може не тільки переказати, а й висловити своє ставлення до прочитаного. Ступінь усвідомлення прочитаного залежить від запропонованого для читання матеріалу» [3].

Заохочення дітей роботою над медіатекстом, спонукатиме учнівство до активізації читацької діяльності в більш сучасному баченні. Саме поняття читацька діяльність багатоаспектне, тому у формуванні якостей свідомого читача доречно застосувати комплексний підхід, що передбачатиме систематичність процесу. Зважаючи на особливості характеристик *медіатексту*, стержневими орієнтирами в роботі над ним завбачаємо такі технології, які будуть водночас поєднувати технічні можливості

сучасності і безпосередню роботу з живою книгою. У наш час, коли світ сприймається через медіа, учень набуває більшого рівня медіаграмотності за умови вивчення медіа за допомогою медіа, тому чільне значення має приділятися вибору медіазасобів. Це допоможе передбачити загрози під час роботи в інтернеті, попередити небажані технічні проблеми і досягти вищого результату у засвоєнні учнями навчального матеріалу. Процес формування навичок свідомого читання в роботі над *медіатекстом* стане ефективнішим, якщо здійснюватиметься не спонтанно, а з чітко визначеними цілями і системно спланованими етапами роботи. Такий підхід допоможе дослідити рівень формування у школярів навичок і визначити рівень їхніх досягнень на певних етапах навчання.

Пріоритетними в роботі над *медіатекстом* вважаємо практично орієнтовані завдання, які передбачають спостереження, аналіз, порівняння, моделювання, критичне оцінювання інформації. Здобуті вміння створювати власні візуальні та аудіовізуальні медіатексти зі складним поєднанням звуку, графіки, тексту, зображень дозволить розширити можливості учнів у сучасній взаємодії з медіапростором та набути якісно нових рис користувача медіа.

Важливою передумовою у формуванні навичок свідомого сприйняття медіаінформації є набуття зростаючою особистістю мотиваційних рис, які спонукатимуть до прагнення мати власну світоглядну позицію, вміти оцінювати інформацію під критичним

кутом зору і чинити супротив інформаційним маніпуляціям. Вагомим є усвідомлення, що плеканням таких рис в учнів не обмежується лише розширенням кола окремих умінь, а й передбачає збагачення їхнього світогляду, уяви, розвитку емоційного інтелекту.

В умовах невинного розвитку технологій очевидним є інтегрування медіатекстів у навчальну роботу, що стане сучасною відповіддю на технологічний прогрес як неминучий прояв цивілізації. «Сьогодні діти тягнуться до комп'ютерних технологій, як свого часу старше покоління до книги, а середнє до кінематографа і телебачення. Це наслідок сьогодення: кожна доба має свої засоби самовираження» [цитовано за 4, с. 5].

Таким чином зазначимо, що використання медіазасобів і формування навичок роботи з медіа спрямоване на опанування школярами медіаграмотності. Сформованість рис свідомого сприйняття надшвидкого інформаційного потоку гарантує учням у майбутньому здатність до критичного оцінювання явищ, стресостійкості та прийняття незалежних рішень у розв'язанні проблем.

Література

1. Кость С. П. Теоретичні поняття і терміни медіаосвіти. Львів, 2017.
2. Бондаренко І. Вплив медіатексту на читача. *Медіатекст у сучасному комунікативному дискурсі*: збірник тез науково-практичної конференції. Миколаїв, 2020. 20 с.
3. Білявська Т. М. Методика навчання літературного читання. Миколаїв, 2017.
4. Савченко О. Я. Методика читання у початкових класах. Київ, 2007. 5 с.